

LAB ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosionomi (AMK)

Outi Makkonen ja Marko Markkanen

Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmän kokemus vaikuttavuudesta kuntouttavassa työtoiminnassa

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Lapsiperheryhmä osana kuntouttavaa työtoimintaa.....	6
2.1	Kuntouttava työtoiminta	6
2.2	Sosiaalisen työllistämisen ja verkostoyhteistyön yksikkö, SOTY	8
2.3	Toimari 2 -hanke	8
2.4	Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmä.....	9
3	Lapsiperheiden hyvinvoinnin haasteet.....	10
3.1	Lapsiperheen hyvinvointi	10
3.2	Osallisuus hyvinvoinnin osatekijänä	12
3.3	Lapsiperheen vanhemman työttömyys	14
3.4	Lapsiperheiden köyhtyminen ja taloudellinen epävarmuus.....	15
4	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	17
5	Tutkimuksen toteutus.....	18
5.1	Tutkimuksen kohderyhmä.....	18
5.2	Tutkimuksen eteneminen.....	21
5.3	Aineiston hankinta	21
5.4	Aineiston analysointi	23
6	Lapsiperheryhmän asiakkaiden käsityksiä kuntouttavasta työtoiminnasta	24
7	Pohdinta.....	26
7.1	Tutkimustulokset teorian valossa	26
7.2	Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi.....	29
7.3	Prosessin arviointi ja omakohtaisuus	30
	Lähdeluettelo	32
	Liitteet	35
	Liite 1 Toimari 2-hankkeen lapsiperheryhmän alkukyselylomake.....	35
	Liite 2 Toimari 2-hankkeen lapsiperheryhmän loppukyselylomake.....	43
	Liite 3 Kirjallinen suostumus haastatteluun.....	52
	Liite 4 Haastattelutiedote	53
	Liite 5 Haastattelukysymykset	54

Tiivistelmä

Outi Makkonen ja Marko Markkanen

Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmän kokemus vaikuttavuudesta kuntouttavassa työtoiminnassa, 34 sivua, 5 liitettä

LAB ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosionomikoulutus

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö 2020

Ohjaajat: yliopettaja Mari Kokkonen, LAB ammattikorkeakoulu, projektipäällikkö

Kirsi Kukkonen, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Toimari 2 -hankkeen kuntouttavan työtoiminnan lapsiperheryhmän kokemusta palvelun vaikuttavuudesta. Lisäksi tutkittiin asiakkaan kokemusta palvelun antamasta tuesta työllistymiseen ja kouluttautumiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen sekä asiakkaan osallisuuden kokemuksesta.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena. Tieto kerättiin teema-haastatteluilla. Haastateltavia oli viisi. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä. Ryhmän alussa ja lopussa täytettyjä lomakekyselyitä käytettiin haastateltavien taustojen kartoittamiseen.

Tutkimustulosten perusteella asiakkaat kokivat työllistymisen tai kouluttautumisen kannalta tärkeimmäksi toimenpiteeksi korttikoulutukset ja työllistämistä tukevat ICT-harjoitukset. Työn ja perheen yhteensovittamiseen asiakkaat kokivat saaneensa parhaiten tukea toisten asiakkaiden antamasta vertaistuesta. Osallisuuden kokemuksessa nousi esille itsetunnon parantuminen sosiaalisten tilanteiden kautta ja kuulluksi tuleminen. Voimavarojen koettiin lisääntyneen palvelun myötä.

Asiasanat: vertaistuki kuntouttavassa työtoiminnassa, vaikuttavuuden kokemus, lapsiperheen työtön vanhempi

Abstract

Outi Makkonen and Marko Markkanen

Family with children group experience for effectiveness at rehabilitative work in Toimari 2 project, 34 pages, 5 appendices

LAB University of Applied Sciences

Health Care and Social Services Lappeenranta

Bachelor of social services

Bachelor's Thesis 2020

Instructors: Principal Lecturer Ms Mari Kokkonen, LAB University of Applied Sciences, Project Manager Ms Kirsi Kukkonen, South Karelian Social and Health Care District (Eksote)

The purpose of this thesis was to study the clients of family with children group in the Toimari 2 project – how they experienced effectiveness of the service in rehabilitative work. In addition, the aim was to study how the service supported their employment and education, how to coordinate work and life balance and how the participation was experienced by them.

This study was a qualitative research. The data for this thesis was gathered by using theme interviews. There were five informants. The collected data was analysed using content analysis. In the beginning and the end, questionnaires for background information were filled by the clients.

According to the results, the study shows that the most important operations for employment or education were card and information technology trainings. The best support to coordinate work and life balance was found to get from peer support by the other participants. Furthermore, social contacts and to be heard improved their self-esteem. The service seemed to improve resources of the clients due that service.

Use the present tense when you tell the reader what your study discusses, contains, explains, recommends, etc.

Keywords: peer support in rehabilitative work, experience of effectiveness, unemployment parent of family

1 Johdanto

Pitkäaikaistyöttömyyteen vaikuttavat työttömän perhetilanne ja terveydentilanne. Työttömillä yksinhuoltaja vanhemmilla sekä työttömän vanhemman kokonaistilanteella on vaikutusta työn ja perheen yhteensovittamisessa. Työttömän hyvinvointiin liittyviä tekijöitäkin on tarpeen tarkastella aika ajoin, sillä olosuhteet ja yhteiskunta muuttuvat nopeasti. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden sosiaalisen kuntoutuksen ja verkostoyhteistyön, SOTY:n Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmään osallistuvilla on mahdollisuus työllistyä, kun toimenpiteet ovat oikeanlaisia ja niitä tarjotaan oikeaan aikaan. Kuntouttavan työtoiminnan lapsiperheryhmä onkin ainutlaatuinen, kun usein kuntouttava työtoiminta mielletään työpajoiksi.

Tässä opinnäytetyössä selvitetään lapsiperheryhmän asiakkaiden kokemusta palvelun vaikuttavuudesta. Haastatteluilla sekä alku- ja loppukyselylomakkeilla saadaan tietoa myös hankkeen palveluiden laadun ja sisällön kehittämistä varten. Opinnäytetyön avulla on mahdollista kartoittaa erilaisten tukipalvelujen yhdistämistä kuntouttavaan työtoimintaan ryhmässä toimivan perhetyöntekijän lisäksi. Kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuuden ja osallisuuden kokemuksen selvittäminen antaa tarvittavaa tietoa palvelusta asiakaslähtöisen ja yksilöllisen kehittämistarpeen huomioimiseksi.

Työn teoriaosuudessa on käsitelty ensin kuntouttavaa työtoimintaa yleisellä tasolla, minkä jälkeen on perehdytty tarkemmin lapsiperheiden hyvinvoinnin haasteisiin, kuten lapsiperheiden vanhempien työttömyyteen, köyhtymiseen ja taloudelliseen epävarmuuteen sekä osallisuuteen. Haastattelukysymykset on teemotettu näiden osa-alueiden perusteella ja vastavuoroisesti teoriaosuutta on laajennettu haastatteluvastauksista nousseiden aiheiden perusteella.

2 Lapsiperheryhmä osana kuntouttavaa työtoimintaa

2.1 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavalla työtoiminnalla tarkoitetaan kunnan järjestämää aktiivisen sosiaalipolitiikan toimenpidettä pitkäaikaistyöttömille (Karjalainen & Karjalainen 2010, 3). Kuntouttava työtoiminta on osa aktivointipolitiikkaa, jolla pyritään lisäämään työttömien kannustimia osallistua työmarkkinoille (Sandelin 2014, 4).

Vappu ja Jarno Karjalaisen kirjoittamassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportissa 46/2011, Kuntouttava työtoiminta kunnissa, on tutkittu kuntouttavan työtoiminnan interventioita ja siirtymiä. Tutkimuksesta on pääteltävissä, että hyvin harvoin kuntouttavan työtoiminnan palvelusta siirrytään suoraan opiskelemaan tai työelämään avoimille työmarkkinoille. Usein työttömällä on useita kuntouttavan työtoiminnan jaksoja takana ja tutkimus myös osoittaa niiden tarpeellisuuden, sillä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaalla saattaa olla monialaisia ongelmia työttömyyden taustalla. Valtaosa asiakkaista kokee, että kuntouttava työtoiminta on hyvä asia, samalla he kuitenkin kokevat, ettei kuntouttava työtoiminta ole väylä työelämään (Karjalainen & Karjalainen 2011, 47-48.)

Kuntouttavaa työtoimintaa ohjaavat Laki kuntouttavasta työtoiminnasta, Sosiaalihuoltolaki, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, Työttömyysturvalaki, Laki toimeentulotuesta, Laki kotoutumisen edistämisestä, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta, Perustoimeentulotuen myöntämisen siirto Kelalle ja Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019a).

Laissa kuntouttavasta työtoiminnasta: *__säädetään toimenpiteistä, joilla parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja työ- ja elinkeinoviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun. Laissa säädetään myös toimenpiteisiin osallistuvan henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista.* (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001.)

Kuntouttavan työtoiminnan sisältöä ei ole laissa tarkemmin määritelty. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2019) kuitenkin ohjeistaa, että toiminnan tavoitteena on osallistujan toimintakyvyn ja elämänhallinnan parantaminen ja työelämävalmiuksien edistäminen, jotta asiakas voisi osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin, koulutukseen tai työllistyä. Kuntouttavaa työtoimintaa voidaan järjestää työtoimintana, yksilövalmennuksena, ryhmätoimintana tai toimintakyvyn arviointina. Kuntouttavan työtoiminnan palveluihin voidaan yhdistää muita palveluja ja se on järjestettävä yksilöllisesti henkilön työ- ja toimintakykyä edistävästi. Toimintakyvyn mukaan kuntouttava työtoiminta voi siis tarkoittaa vastuullistakin työtä tai toisaalta vaikkapa päivärytmin saavuttamista. Kuntouttava työtoiminta on aina vaiheittaiseksi suunniteltu prosessi, jossa edetään asiakassuunnitelman henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisesti toimintakyvyn parantuessa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.)

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) vastaa kuntouttavan työtoiminnan kehittämisestä ja lainsäädännöstä ja määrittelee kuntouttavan työtoiminnan sosiaalihuoltolain mukaiseksi palveluksi, jonka järjestämisvastuu on kunnilla. STM:n mukaan kuntouttavan työtoiminnan tarkoitus on ehkäistä työttömyyden aiheuttamia kielteisiä työ- ja toimintakyvyn vaikutuksia, vahvistaa työ- ja toimintakykyä sekä arjen- ja elämänhallintaa mutta myös tarjoamalla työtoimintaa sekä muita palveluja ehkäistä syrjäytymistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019b.)

Suomessa ajatellaan yleisesti, että ihminen integroituu yhteiskuntaan työn teon kautta, ja että työnteko lisää osallisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Ongelmaksi muodostuu se, että tällöin tyypilliset työllistymistä tukevat toimenpiteet ainoastaan erottavat helpommin ja vaikeammin työllistyvät toisistaan. Yhä useammin vaikeasti työllistyvät työttömät ovat huonosti koulutettuja, koulutuksen ulkopuolelle jääneitä, joilla ei ole aikaisempaa työkokemusta. Tällöin työttömyys myös usein pitkittyy. Raunion mielestä työelämää integroimisessa tarvitaan yksilöllisempiä, kohdennettuja toimenpiteitä. (Raunio 2006, 83-85.)

Tässä opinnäytetyötutkimuksessa tarkastellaan ryhmämuotoista kuntouttavaa työtoimintaa, jonka kohderyhmänä ovat lapsiperheiden työttömät vanhemmat. Ryhmämuotoinen kuntouttava työtoiminta tavoittaa useamman työttömän keralla, jos toiminnan kannattavuutta ja työntekijäresurssien sitomista toimintaan

mitataan suhteutettuna asiakasmääriin. Asiakkaan hyötynäkökulmasta ryhmätöiminnällä voidaan tavoitella vertaistukea sekä yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ja sitä kautta osallisuutta. Ryhmämuotoisesta kuntouttavasta työtoiminnasta ei ole saatavilla vielä kovinkaan paljon tutkimusta.

Ryhmään osallistuva kuntouttavan työtoiminnan asiakas hyötyy kuntouttavaan työtoimintaa osallistumisesta muun muassa maksettavien korvausten kautta. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuva työmarkkinatuen tai työttömyyspäivärahan saaja saa lisäksi yhdeksän euron kulukorvauksen työtoimintapäiviltä. Kulukorvauksen lisäksi osallistujalla on oikeus verottomaan matkakorvaukseen, joka myönnetään toimeentulotukena, eikä sitä sisällytetä toimeentulotukilaskelmaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019c.)

2.2 Sosiaalisen työllistämisen ja verkostoyhteistyön yksikkö, SOTY

Tutkimuksemme kohde eli lapsiperheryhmä kuuluu Sosiaalisen työllistämisen ja verkostoyhteistyön yksikön, SOTY:n Toimari 2 -hankkeeseen. Lapsiperheryhmän lisäksi hankkeessa toimivat neljä muuta ryhmää: pitkäaikaistyöttömät naiset, pitkäaikaistyöttömät miehet, työttömät nuoret ja työttömät maahanmuuttajat. Opinnäytetyömme yhteistyökumppani SOTY on Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiriin, Eksoteen kuuluva yksikkö, jonka tehtävänä on alueen työllistämispalvelujen sekä hankkeiden yhteistoiminnan edistäminen. Se koordinoi palkkatuen ja kuntouttavan työtoiminnan työpaikkoja, kolmannen sektorin ostopalveluita sekä valvoo näiden työllistymistä edistävien toimintojen laatua. Toiminnan tarkoituksena on katkaista pitkittyneen työttömyyden uhka ja saavuttaa mahdollisimman joustava ja nopea reitti työelämään. (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri 2019.)

2.3 Toimari 2 -hanke

Lapsiperheryhmä on yksi Toimari 2 -hankkeessa toimivista kuntouttavan työtoiminnan ryhmistä. Toimari 2 -hanke on SOTY:yn kuuluva työllisyyden ja osaamisen edistämiseen sekä sosiaaliseen osallisuuteen liittyvä ESR-rahoitteinen kehittämisshanke. Hankkeen toteuttajaorganisaationa toimii Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksote. Hankkeen tavoitteena on *__kehittää työllistämisen prosessia asiakaslähtöiseksi, joustavaksi ja vaikuttavaksi, katkaista pitkittynyt työttömyys ja*

ehkäistä syrjäytymistä, tukea perhettä vanhemmuuden ja työn yhteensovittamisessa, luoda asiakkaille työ- ja toimintakykyä vastaava väylä työelämään tai koulutukseen sekä kehittää ja täydentää työllistämistä edistäviä palveluja. (Toimari 2 -hanke 2019). Toimari 2 -hankkeen kohderyhmänä ovat nuoret (18-29 -vuotiaat) työttömät työnhakijat, lapsiperheiden työttömät vanhemmat ja vähintään 300 päivää työmarkkinatukea saaneet pitkäaikaistyöttömät. (Toimari 2 -hanke 2019.)

2.4 Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmä

Toimari 2 -hankkeessa kuntouttava työtoiminta on ryhmämuotoista työtoimintaa. Lapsiperheryhmä on suljettu ryhmä, joka kokoontuu kaksi kertaa viikossa Toimarin tiloissa. Osallistujille tarjotaan mahdollisuus suorittaa ryhmän aikana erilaisia korttikoulutuksia: Työturvallisuuskortti, Hätäensiapukortti, Hygieniapassi ja Mielenterveyden EA1 -koulutus. Erilaisten luovia-, toiminnallisia- sekä voimavara- ja ratkaisukeskeisiä työmenetelmiä sekä tunnetyöskentelyä hyödynnetään ohjaajien toimesta, mutta myös moniammatillisten verkostojen ohjaajien kautta. Ryhmässä vierailevat ravintoterapeutti ja aikuisten psykososiaalisten palveluiden ryhmätoiminnot; esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen ohjaaja sekä toimintaterapeutti. Eksoten moniammatillisia palveluja sekä kolmannen sektorin toimijoita on ollut mahdollista hyödyntää ryhmässä monipuolisesti. Ryhmä voi käydä tutustumassa yhteistyötahoihin, vieraila näyttelyissä, gallerioissa ja harrastaa yhdessä monipuolisesti toimintapäivän aikana.

Lapsiperheryhmään osallistuu Eksoten perhetyöntekijä, joka pitää toiminnallisia luentoja eri aihepiireistä. Yleensä perhetyöntekijä on herättelemässä ja johtamassa keskustelua, jossa ryhmäläiset saavat nostaa itselle tärkeitä aiheita keskusteluun. Lapsiperheryhmän osallistujilla on mahdollisuus myös yksilövalmennukseen tarvittaessa ja ryhmätoimintaan kuuluu myös työnhakuasiakirjojen päivitys sekä mahdollisiin opiskelu- ja työpaikkoihin tutustuminen ja hakeminen kunkin yksilöllisten voimavarojen mukaan. Lapsiperheryhmän osallistuja saa ryhmässä myös ilmaisen lämpimän aterian toimintapäivän aikana. Lapsiperheryhmässä lapset ovat toiminnassa mukana ryhmän päätöspäivänä, jolloin vietetään yhdessä perheiden kanssa mukava toiminnallinen päivä.

3 Lapsiperheiden hyvinvoinnin haasteet

3.1 Lapsiperheen hyvinvointi

Hyvinvointiin kuuluu monenlaisia osa-alueita, yleisesti hyvinvointia pyritään mittaamaan ainakin seuraavien osa-alueiden kautta: työ, osaaminen ja toimeentulo, perhe ja läheiset, elämän orientaatio sekä asuin- ja toimintaympäristö. Haastatteluteemat muodostetaan näistä osa-alueista.

Lapsiperheiden hyvinvointi 2014- kirjan mukaan hyvinvointi jakautuu terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin. Aineelliseen eli materiaaliseen hyvinvointiin lukeutuvat elinolot ja toimeentulo, koettuun hyvinvointiin liittyvät koettu terveydentila sekä tyytyväisyys elämään. Koettua hyvinvointia täydentämään tulevat tietyn elintason saavuttaessa myös osallisuus, ihmissuhteet, asuinympäristö, arvostuksen kokemus omassa yhteisössään sekä mielekäs tekeminen. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 13.)

Toimeentulo ja terveys ovat hyvinvoinnin osatekijöitä, joita Airio ja Niemelä ovat tutkineet artikkelissaan Työmarkkinatuen saajien koettu terveys ja toimeentulo. Tutkimuksen mukaan työttömien matalampi tulotaso, verrattuna keskimääräiseen työssäkäyvään väestöön, näkyy köyhyyden riskin lisäksi myös muilla elämän osa-alueilla; fyysinen ja psyykinen elämänlaatu voi olla myös heikompi. Työttömyyden ja hyvinvoinnin välinen yhteys näkyy siis niin, että hyvinvoinnin taso heikkenee työttömyyden pitkittyessä ja hyvinvoinnin puutteet kasautuvat pitkään työttömänä olleilla. (Airio & Niemelä 2013, 44-46.)

Työ ja perhe ovat myös hyvinvoinnin osatekijöitä. Työn ja perheen yhteensovittamiseen vaikuttavat monet ulkoiset ja sisäiset tekijät; työolot, terveys, koulutus ja ihmissuhteet sekä vaikutusmahdollisuudet. Lapsiperhekyselytutkimuksessa todetaan työssäolon olevan monessa asiassa mahdollistava tekijä, mutta siihen liittyy myös hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, kuten työn vaativuus, lisääntynyt työtehtävien määrä sekä tiukka työtahti. Toisaalta työn antoisuus ja toimeentulon parantuminen ovat hyvinvointia lisääviä tekijöitä. Myös ajankäyttö ja siitä aiheutuvat ristiriidat rasittavat työssäkäyviä vanhempia. (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 38-50.)

Työttömän henkilön on kuntouttavan työtoiminnan palvelun avulla tarkoitus ennen pitkää siirtyä tai palata takaisin työelämään. Lapsiperheen työttömän vanhemman työllistymisen on siis tarkoitus lisätä perheen hyvinvointia. Vanhemman työelämään siirtymisen myötä perhe kohtaa kuitenkin uudenlaisia haasteita, kuten työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 -kirjan mukaan, keskeisimpiä hankaluuksia vanhemman työssäkäynnin ja perheen yhteensovittamiselle toi ajankäyttö, joka taas toi mukanaan kokemuksia kotiasioiden laiminlyönnistä sekä huolta omasta tai puolison jaksamisesta (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 49-50). Vanhempien koulutuksen ja taloudellisten ongelmien sekä vanhempien mielenterveysongelmien yhteydellä lasten hyvinvointiin on vaikutusta (Paananen & Gissler 2014, 208-214).

Lapsiperheen köyhyyttä on tutkittu Lammi-Taskulan kirjassa artikkelissa Lapsiperheen toimeentulo. Lapsiperheiden köyhyyden keskeinen selittäjä on työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen, mutta lapsiperheiden köyhyyteen liittyy muita moninaisia tekijöitä, kuin pelkästään työttömyys. (Salmi ym. 2014, 86-87). Köyhyyden kokemukseen voi liittyä suoraan tai välillisesti myös asumiskulut, velkaantuminen, voimavarojen puute, terveydelliset seikat, koulutuksen puute ja eriarvoisuus.

Lapsiperheryhmän työttömien vanhempien aktivointi liittyy myös syrjäytymisen ehkäisyyn ja ylisukupolvisuuden katkaisemiseen. Vuonna 2007 valtionalouden tarkastusviraston raportissa esitettiin, että yhdestä syrjäytyneestä nuoresta aiheutuu 700 000 euron kansantulon ja 430 000 euron julkisen talouden menetys silloin, jos henkilö on koko elämänsä työttömänä ja tukien varassa (Hilli, Ståhl, Merikukka & Ristikari 2017, 663-664). Artikkelin lähtökohtana on työttömyyden ja syrjäytymisen ylisukupolvisuuden kierre ja siinä näkökulmana on lapsuudessa luodut elämän edellytykset, hyvinvointi sekä vanhempien taloudellisten ja terveydellisten voimavarojen puute. (Hilli ym. 2017, 663.) Työttömän vanhemman syrjäytymistä ehkäisevillä interventiolla voidaan siis vaikuttaa huono-osaisuuden ylisukupolvisuuteen tarjoamalla lapsiperheelle ehkäiseviä ja hyvinvointia tukevia palveluja. Hyvinvointia tukevilla palveluilla voidaan vaikuttaa perheeseen, koulunkäyntiin, harrastuksiin, sosiaalisiin suhteisiin ja muihinkin ympäristötekijöihin (Hilli ym. 2017, 675).

Pitkittyneen työttömyyden taustalla on usein koulutuksen puute. Viholainen ym. esittävät, että oppimisvaikeudet vaikuttavat henkilön kokemukseen omista kyvyistä ja minäpystyvyydestä ja sitä kautta asenteisiin oppimista kohtaan sekä motivaatioon panostaa oppimiseen. Taitojen kehittymisen kannalta merkityksellistä on oppijan kokemukset oppimisesta sekä uskomukset omista kyvyistä. (Viholainen, Aro T., Koponen, Peura & Aro, M., 2013, 88-90.) Oppimisvaikeuksien tunnistaminen olisi tärkeää jo varhaisessa vaiheessa, ettei ongelmat pääsisi kasautumaan hiljalleen ja lisätä myöhemmin aikuisiässä riskiä syrjäytyä.

Interventioiden oikea-aikaisuus ja riittävyys tuo haasteita palveluihin ja niiden saatavuuteen. Perälän ym. mukaan tarvitaan hyvää yhteistyötä ja yhteensovittamista lapsiperheiden pääsemiseksi tarpeenmukaisen tuen ja palvelun piiriin. Tämä korostuu erityisesti tilanteissa, jossa perhe on monen palvelun käyttäjä samaan aikaan. Palveluiden käyttäjät pitävät tiedon saantia tärkeänä yhteistyön kannalta. (Perälä, Halme & Kanste 2013, 128-129.) Moniammatillinen tai monitoimijainen tiimityö antaa hyvät mahdollisuudet operoida niin, että palvelun piirissä oleva perhe on vaikuttamassa omassa asiassaan, kun suunnitelmia tehdään ja tiedonkulku sujuisi mahdollisimman hyvin tiimissä joka suuntaan.

Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmässä yhtenä tavoitteena on juuri lapsiperheiden köyhyyden ennalta ehkäisy edellä mainituilla, työttömälle vanhemmalle suunnatuilla toimenpiteillä. Lapsiperheryhmässä myös voidaan rakentaa siltaa ja madaltaa kynnyksiä työelämään tai koulutukseen pääsemiseksi.

3.2 Osallisuus hyvinvoinnin osatekijänä

Osallisuus koostuu Raivion ja Karjalaisen mukaan kolmesta ulottuvuudesta: riittävästä toimeentulosta ja hyvinvoinnista, toiminnallisesta osuudesta sekä yhteisöihin kuulumisesta ja jäsenyydestä. Vajavuus jollain osa-alueella voi lisätä riskiä syrjäytymiseen. (Raivio & Karjalainen 2013, 16.)

Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteiden mukaisesti osallisuutta voidaan edistää koulutusta lisäämällä, toimeentuloa vahvistamalla, asumisen tukemisella, kaikkien ryhmien osallistumismenetelmiä kehittämällä kansalaistoiminnassa ja palveluissa. Näiden lisäksi voimavaroja vahvistamalla, vapaa-ajan toimintoihin osallistumista mahdollistamalla, turvallisella ja esteettömällä elinympäristöllä,

maahanmuuttajien osallistumismahdollisuuksia lisäämällä, työelämään pääsyllä ja työssä pysymisen edistämällä sekä uudenlaisten käytäntöjen kokeilemisella koulutuksessa, työelämässä ja palveluissa vaikuttamalla yhteiskunnallisiin rakenteisiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019a.)

Isolan mukaan osallisuus on kuulumista sellaiseen kokonaisuuteen, jossa pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja elämän merkityksellisyyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin. Osallisuus on vaikuttamista oman elämänsä kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin, palveluihin ja joihinkin yhteisiin asioihin. (Isola, Kaartinen, Leeman, Lääperi, Scheider, Valtari, Keto-Tokoi 2017, 5.)

Toimari 2- hankkeen pyrkimyksenä on lapsiperheiden osallisuuden lisääminen syrjäytymistä ehkäisevin keinoin, tarjoamalla työttömälle vanhemmalle vertaistukea, mielekästä tekemistä ryhmässä sekä voimavaroja lisäävää ja sosiaalista osallisuutta edistävää toimintaa. Toiminnan pyrkimyksenä on, että ryhmän myötä sosiaalista osallisuutta ja voimavaroja lisäämällä osallistujat aktivoituvat myös oman elämänsä piirissä ja pystyvät kasvattamaan resilienssiään eli muutostoukkuutta. Enemmän kuin kaksi kuormittavaa tekijää elämässä heikentää resilienssiä, kykyä sopeutua muutokseen. Tällöin puhutaan huono-osaisuuden kasautumisesta.

Kyösti Raunio huomioi syrjäytymisen ja huono-osaisuuden kasautumisen yhteyden. Hän kirjoittaa, että syrjäytyneeksi voidaan määritellä kaikki, joilla on vähintään kaksi hyvinvoinnin ongelmaa. Hyvinvointiongelmiksi voidaan katsoa työttömyys, ongelmat taloudessa, terveysongelmat, sosiaalinen eristäytyminen ja heikot asuinolot. Toisaalta voidaan puhua moniongelmaisuudesta, jolloin henkilö kuuluu syrjäytymisen riskiryhmään. Työtön lapsiperheen vanhempi, varsinkin, jos hän on yksinhuoltaja ja hänellä on terveydellisiä tai taloudellisia huolia, kuuluu selkeästi riskiryhmään. (Raunio 2006, 28-30.) Voidaan ajatella siis, että jos henkilölle kasautuu hyvinvoinnin ongelmia, hänen kykynsä sopeutua muutokseen heikkenee. Resilienssin heikentyminen vaikuttaa siis suoraan sekä yksilöön, perheeseen että työllistymiseen, sillä hän ei koe voivansa vaikuttaa itse tilanteeseensa.

Yksinhuoltajuuden haasteisiin voi liittyä myös lähiverkoston puute. Kun toinen aikuinen puuttuu perheestä, lähiverkostoa ei ole tai siihen ei pystytä välimatkan, perhesuhteiden rikkoutumisen tai muun syyn takia pitämään yhteyttä, täytyy miettiä toisenlaisia keinoja asioiden hoito- ja lapsen hoitotilanteiden selvittämiseksi.

3.3 Lapsiperheen vanhemman työttömyys

Yhteiskunnallisesti työsuhteiden epätyypillistyminen viime vuosina on aiheuttanut elämäntilanteiden epävakaistumista. Epätyypillistymisellä tarkoitetaan määräaikaisia ja osa-aikaisia työsuhteita sekä vuokratyövoimaa. Vakitukselle työntekijälle tarjotaan ammattitaidon ylläpitämistä, urakehitysmahdollisuuksia ja pysyvyyttä, kun taas epätyypillisissä työsuhteissa työskennellään osittain siksi, ettei koko-aikaista työtä ole saatavilla. (Raunio 2006, 79-82). Elämäntilanteeseen voi sopia työajan lyhentäminen tai määräaikainen työ, mutta perheelliselle yksinhuoltajalle nämä tilanteet voivat aiheuttaa vakavaa huolta taloudellisesta toimeentulosta. Lisäksi työelämän joustot koskettavat yleensä vain työllistynyttä väestöä. Tällöin voidaan puhua työstä syrjäytymisestä.

Lapsiperheet ovat kovenevien työelämän vaatimusten paineessa. Raunion mielestä perhe on jäänyt toissijaiseksi työelämän vaatimusten kasvaessa. Työelämän joustot määrittelee usein työnantaja yksipuolisesti ja lapset voidaan nähdä esteenä työelämälle. Kuitenkin Raunio arvioi, että vanhemman työhön sitoutuneisuus on edelleen pienempi uhka perheelle, kuin työttömyydestä johtuva heikko taloudellinen tilanne ja riski psykososiaalisten ongelmien lisääntymiseen työttömyyden pitkittyessä. (Raunio 2006, 96-97.)

Työttömyys voi olla myös leimaavaa. Kaskela tutkii gradussaan Työttömyyden leima ja työllistettävyys, sitä millaisilla työttömillä on ammattilaisten käsitysten mukaan paremmat mahdollisuudet työllistyä. Lisäksi Kaskela pohtii, millainen on työttömyyden leima. Tutkimuksen mukaan muita ryhmiä helpommin työllistyvät tuotannollisista- ja taloudellisista syistä irtisanotut, vastavalmistuneet nuoret, sekä lasten hoitamisen takia useita vuosia työmarkkinoiden ulkopuolella olevat työttömät (Kaskela 2012, 55-58). Vaikka työtön tulisi ottaa huomioon yksilönä, toteaa Kaskela, että työtöntä henkilöä leimaa usein, varsinkin julkisuudessa, kuumuminen työttömien massa (Kaskela 2012, 78-80). Julkisuudessa työttömistä

annetaan negatiivinen kuva, johon liittyvät passiivisuus ja ennakkoluulot (Kaskela 2012, 76-79). Pahimmillaan leimautuminen ja työttömyyden pitkittyminen voivat johtaa syrjäytymiseen. Leimautuminen vaikuttaa myös työttömän itsetuntoon; kuka sinuun uskoo, jos työntekijäkään ei usko? Työttömän leima voi vaikuttaa myös perheen ja lapsen hyvinvointiin taloudellisen toimeentulon sekä rahasta riippuvan toimijuuden kautta.

3.4 Lapsiperheiden köyhtyminen ja taloudellinen epävarmuus

Lapsiperheiden köyhtyminen ei pelkästään tarkoita syrjäytymistä, vaan perheet ovat syrjäytyneet normaalista toimeentulosta. Raunio kirjoittaa, että perheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia, sekä yksinhuoltajaperheiden köyhyys on selvästi kasvussa. Suomessa lapsiperheiden köyhtyminen voi johtua sosiaalipolitiikan heikentymisestä tuloerojen tasaamiseksi, mutta myös lapsiperheiden mahdollisuuksista työmarkkinoilla, työn epävarmuudesta, sosiaaliturvasta riippuvuudesta, yksinhuoltajuudesta ja pitkäaikaistyöttömyydestä. Köyhyyden kestolla on olennainen merkitys lapsiperheiden hyvinvointiin, jolloin sosiaalityössä tulisi huomioida erityisesti köyhyyden ja muiden ongelmien kasaantuminen. (Raunio 2006, 111-116.)

Forssénin mukaan kahden huoltajan perheissä köyhyysriski on pienempi kuin yksinhuoltaja talouksissa ja stressin kokeminen on vähäisempää. Riittämättömät koulutus- tai työllistymismahdollisuudet sekä perusturvan taso voivat johtaa vanhemmuuden haasteisiin. (Forssén 2017, 122-123.) Myös niissä kotitalouksissa lapsiköyhyysriski on kasvava, joissa on vain yksi työssäkäyvä vanhempi tai ei ollenkaan vanhempaa töissä (Roivainen & Jalonen 2017, 151). Täytyy toki huomioida toisen työssäkäyvän vanhemman tulot. Jos tulotaso on korkea, ei köyhyysriski ole todennäköinen vaan perhe voi tulla toimeen yhdenkin tuloilla.

Suhdanteet työllisyystilanteissa heijastuu yksinhuoltajiin voimakkaasti, koska heillä mahdollisuudet ottaa vastaan tarjottua työtä hoivavastuun vuoksi voi olla rajoittunut tai synnyttää ristiriitaa työn ja perheen yhteensovittamisessa (Roivainen & Jalonen 2017, 169).

Sen lisäksi, että perhe nähdään työllistymisen esteenä, voi perhe olla myös voimavara. Perhesysteemissä perheen terveys on yhtä kuin yksittäisen perheen jäsenen terveys, kuormitustekijä tai voimavara. Perhe voimavarana voi tarkoittaa keskinäistä sosiaalista tukea, olla selviytymistä edistävä, elämänhallintaa edistävä ja suojaava tekijä tyytyväisyydessä parisuhteeseen, perheeseen tai vanhemmuuteen. Haaranen kirjoittaa gradussaan, että tutkimuksen mukaan perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat, jäsenten väliset suhteet, parisuhteen toimivuus, sosiaalinen tuki perheen ulkopuolelta, perhepoliittiset ratkaisut yhteiskunnassa sekä perhepalvelut ovat perheen voimavarojen perusta. Lisäksi siihen vaikuttavat vanhempien yksilölliset voimavarat, kuten koulutus ja itsetuntemus. Suojaavien tekijöiden sekä voimavarojen tunnistaminen edistävät perheen terveyttä. (Haaranen 2012, 4.) Haaranen näkee myös, että lapsuutta ja vanhemmuutta uhkaavia tekijöitä voi lievittää yhteisön varhaisella puuttumisella. Yhteiskunnan tulisi tarjota perheiden kotiavun lisäksi enemmän vanhempien omaa toimintaa; vanhemmuutta vahvistavia vertaisryhmiä ja yhteisöllisiä ryhmätyömuotoja (Haaranen 2012, 7).

Jos perhe ei tarjoa jäsenilleen suojaa ulkomaailmaa vastaan, kokevat he turvattomuutta tilanteissa, joissa muut kodin ulkopuoliset sosiaaliset verkostot puuttuvat (Haaranen 2012, 12.) Ulkopuolinen tuki lapsiperheille eri elämäntilanteissa, työttömyydessä, sairastumisissa tai kriisitilanteissa on tärkeää. Tarpeisiin voidaan vastata yhteiskunnassa esimerkiksi perhepalveluilla, joilla huomioidaan vanhemmuutta voimavarojen tunnistamisen, vuorovaikutuksen tukemisen ja ongelmanratkaisun keinoin. Sosiaalisen tuen tarjoaminen, tiedon lisääminen vertaisryhmissä tai ohjatuissa ryhmissä pienentää myös vanhemman riskiä yksinäisyyteen. Ryhmätoimintaan osallistumiseen vaikuttavat osallistujatyytyväisyyden lisäksi myös ryhmätilojen sijainti, ryhmän ajallinen kesto ja säännöllisyys ja jäsenten verkostoituminen (Haaranen 2012, 14.)

Haarasan mukaan aiemmat tutkimukset kertovat, että onnistunut ryhmätoiminta edellyttää vanhempien yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunnetta, ryhmän turvallisuutta ja vapaaehtoisuutta sekä jatkuvuutta. Osallistujan tulee tietää ryhmän tavoitteet ja sisältö. Ryhmäytyminen on tärkeä osa ryhmää ja ohjaajan tulee ottaa

siitä vastuu. Myös ryhmänohjaustaidot ovat tärkeä osa prosessia. Ohjausprosessin onnistuminen sitouttaa osallistujan. Ryhmätoiminnalta toivotaan informatiivisuutta, vuorovaikutuksellisuutta ja toiminnallisuutta. Vanhemmat kokevat tärkeäksi ryhmästä saadun tiedon, tuen sekä kokemusten vaihtamisen muiden kanssa tilanteessa olevien vanhempien kanssa. Lisäksi vanhemmat saavat virkistymistä arjesta ja mahdollisuuden laajentaa sosiaalista verkostoaan (Haaranen 2012, 25-26.)

4 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmän osallistujien kokemuksia, miten toiminta tai yksittäiset toimenpiteet ovat heitä tukeneet elämänhallinnassa, hyvinvoinnissa, työn ja vanhemmuuden yhteensovittamisessa sekä millä tavalla palvelu on lisännyt heidän osallisuuttaan ja vaikuttamismahdollisuuksiaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli alku- sekä loppukyselyn lisäksi haastattelumenetelmällä saada tietoa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden alkutilanteesta sekä tilanteesta palvelun päättyessä. Tutkimuksessa seurattiin, miten asiakas on kokenut osallisuutensa ja hyvinvointinsa ennen toimenpiteen alkamista ja palvelun päättyessä eli tutkitaan asiakkaan kokemusta palvelun vaikuttavuudesta. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa myös hankkeen vaikuttavuudesta palveluiden laadun ja sisällön kehittämistä varten.

Tutkimuskysymyksiä muodostui kolme. Tässä tutkimuksessa selvitetään, mikä on Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmän asiakkaan kokemus palvelun antamasta tuesta työllistymiseen tai kouluttautumiseen sekä vanhemmuuteen ja perhe-elämään. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, onko asiakkaan osallisuuden kokemus lisääntynyt ryhmätoiminnan aikana.

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Alku- ja loppukyselylomakkeiden perusteella haettiin haastateltavista aluksi taustatietoja sekä tietoa avoimilla kysymyksillä tukemaan myöhempää tutkimusta, sekä tarjoamaan mahdollisuuden tarkentaa saatua tietoa haastattelussa. Seuraavaksi käsitellään alku- ja loppukyselyn perusteella saatua tietoa informanteista. Haastatellut ovat 30-54 vuotiaita, joista osa on yksinhuoltaja ja osalla yhteishuoltajuus, ei puolisoa. Lapset ovat kouluikäisiä tai nuorempia. He asuvat haastateltavan kanssa samassa taloudessa. Suurin elatus- ja kasvatusvastuu on siis haastateltavalla.

Kahdella vastaajalla on ammatillinen perustutkinto sekä ylioppilastutkinto, kahdella on ammatillinen perustutkinto ja yhdellä peruskoulu pohjakoulutuksena. Neljä vastaajista on ollut ennen ryhmätoimintaan osallistumisesta kuntouttavassa työtoiminnassa ja yksi työttömänä työnhakijana. Työttömyyden kesto vaihteli vuodesta neljään vuoteen.

Vastaajat kokivat oman hyvinvointinsa ennen kuntouttavaa työtoimintaa kohtuullisen hyväksi. Omaan hyvinvointiinsa he kokivat vaikuttavan muun muassa fyysiset sairaudet, rahatilanne, itsestä riippumattomat ulkopuoliset tekijät, ikä sekä lisäksi esimerkiksi pienen lapsen kanssa jaksaminen, kun toinen vanhempi ei ole läsnä arjessa, mielenterveysongelmat ja vaikeudet perhetilanteessa. Kukaan vastaajista ei koe pystyvänsä itse vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa. Perheensä hyvinvointiin vastaajat kokivat vaikuttavan lähes samat asiat: toisen vanhemman läsnäolon puuttuminen, mielenterveysongelmat, keskittymisvaikeudet. Yksi vastaajista koki kuntouttavan työtoiminnan jakson jälkeen tilanteen hieman parantuneen ja arjessa jaksamisen helpottuneen kuntouttavan työtoiminnan jakson aikana.

Omaa osallisuuttaan vastaajat arvioivat näin: Oman aktiivisuuden koki yksi vastaajista vaikuttavan omaan kuulluksi tulemiseen positiivisesti. Myös aikataulujen pitäminen ja sitoutuminen sovittuihin asioihin koettiin hankalaksi ja kun mielipidettä kysyttiin, koki vastaaja, ettei sillä ole kuitenkaan merkitystä. Osallisuuteen yksi vastaaja koki pystyvänsä vaikuttamaan, kun on rohkeutta osallistua ja kertoa

tunteistaan. Kaikki vastaajat kokivat, että oma osallisuus on parantunut kuntouttavan työtoiminnan aikana muun muassa kuulluksi tulemisen myötä.

Voimavarat arjessa selviytymiseen vaihtelivat vastaajilla huonosta kohtuullisen hyväksi. Siihen koettiin vaikuttavan muun muassa taloudelliset huolet, terveys- huolet sekä tukiverkoston vähyys oman ajan lisäämiseksi. Joku vastaajista koki voivansa vaikuttaa omaan arjessa selviytymiseensä ottamalla päivän kerrallaan ja toinen koki taas, että on pakko pyrkiä eteenpäin. Kuntouttavan työtoiminnan aikana arjessa jaksamiseen ei tullut vastaajien mukaan muutosta, mutta he oivalsivat esimerkiksi sen, kuinka omasta terveydestä ja jaksamisesta huolta pitämisellä sekä omalla ajalla on suuri merkitys arjessa selviytymiseen.

Taloudellinen tilanne nykyisessä elämäntilanteessa koettiin enimmäkseen huonoksi tai kohtuulliseksi. Työllistyminen koettiin mahdollisuudeksi, mutta haastavaksi. Vastaajilla oli eri pituisia työttömyyttä, myös luottotietojen menetystä. Työllistymistä edistävän palvelun koettiin hieman auttavan taloudellista tilannetta. Elämäntilanteen muutoksella, rahankäytön suunnittelulla ja hankintojen priorisoinnilla sekä säästämällä koettiin pystyvän vaikuttamaan taloudelliseen tilanteeseen. Kuitenkaan taloudellisessa tilanteessa ei ole koettu muutosta ryhmätoiminnan aikana.

Työelämä- /koulutusnäkymät koettiin tulevaisuudessa suurimmaksi osin kohtuullisiksi. Yksi vastaajista ei usko työllistyvänsä, vaan kokee sairasloman tai työkyvyttömyyden todennäköisemmäksi. Vastaajien haaveissa on työpaikka tai uuden ammatin opiskelu. Palkkatukityö koettiin myös mahdolliseksi. Kuntouttavan työtoiminnan jakson jälkeen osa vastaajista koki, että oma jaksaminen ja voimavarojen riittäminen täysipäiväiseen opiskeluun tai työhön vielä mietittyvät. Osa halusi jatkaa vielä kuntouttavassa työtoiminnassa ja osa halusi opiskelemaan ja töihin mahdollisimman pian.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen vastaajat kokivat ennen kuntouttavaa työtoimintaa erittäin huonosta hyväksi ja siltä väliltä. Syiksi mainittiin tukiverkoston puuttuminen, lapsen erityisen tuen tarve ja lapsen kanssa yksin oleminen. Kuntouttavan työtoiminnan kaksi kertaa viikossa tai osa-aikatyön koki kaksi vas-

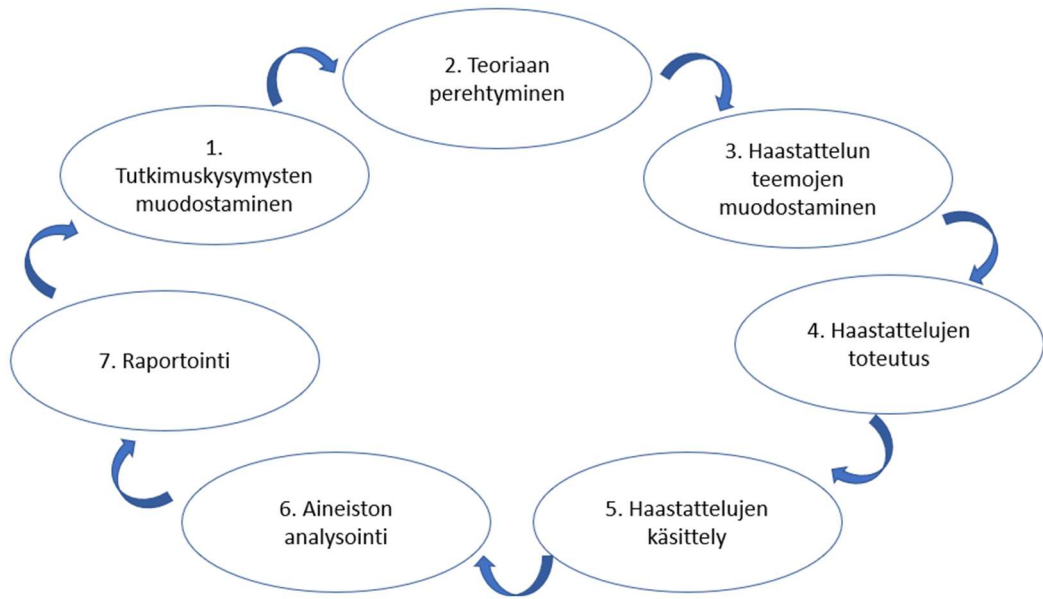
taajista mahdolliseksi elämäntilanteessaan. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen koettiin ongelmalliseksi elämäntilanteen ja sairauksien vuoksi kuntouttavan työtoiminnan jakson jälkeenkin, yhtä vastaajaa lukuun ottamatta.

Kuntouttavalta työtoiminnalta vastaajat toivoivat ohjaajilta ja toisilta osallistujilta avointa suhtautumista, tukea ja neuvoja tulevaisuuteen, konkreettista apua työn ja perheen yhteensovittamiseksi. Korttikoulutukset, aikuisten asioista puhuminen ryhmässä ja oman ajan saaminen sekä omaan hyvinvointiin suuntautuva toiminta nousivat myös toiveiksi. Perhetyöntekijän ohjaukselta odotettiin neuvoja haastavaan ja kiireiseen lapsiperhearkeen, tukea arjenhallintaan sekä omaan hyvinvointiin kohdistuvaa toimintaa. Ryhmämuotoiselta kuntouttavalta työtoiminnalta odotettiin vertaistukea, uusia tuttavuuksia, hyviä neuvoja, mukavia päiviä toisten aikuisten kanssa sekä valmiuksia pystyä toimintapäiviä lisäämällä tulevaisuudessa täysipäiväiseen työhön tai opiskeluun.

Kuntouttavan työtoiminnan jälkeen lapsiperheryhmän koettiin vastanneen suurimmaksi osin odotuksia. Vastaajien näkemykset vaihtelivat suuresti aina huonosta erittäin hyväksi. Vastaajat kokivat esimerkiksi päässeensä osaksi ryhmää. Joku toivoi, että ryhmän kesto olisi ollut pidempi. Joku koki olevansa täysin väärässä palvelussa. Perhetyön osuus koettiin ryhmässä hyväksi ja toisten aikuisten kanssa keskustelu koettiin myös hyödylliseksi. Ryhmässä koettiin hyödylliseksi myös siitä saatu rahallinen korvaus sekä sosiaalisten tilanteiden harjoitus ja saatu vertaistuki. Suurin osa ryhmäläisistä suosittelisi lapsiperheryhmää.

Kirjallisuuden perusteella liris Sandelinin kirjallisuuskatsauksessa, jonka aineisto on vuosilta 2002-2013, Kuntouttava työtoiminta asiakkaiden kokemana, ilmenee suurimman osan toimintaan osallistuvien asiakkaiden olevan yli 25-vuotiaita ja sukupuolet edustettuina melko tasaisesti. Asiakkaiden koulutustausta ja työkokemus on vähäistä sekä terveydentila keskimäärin heikko ja päihteiden ongelmakäyttöä voi esiintyä. Taloudelliset vaikeudet, varsinkin (yli)velkaantuminen haittaa arkea. (Sandelin 2014, 10-11.)

5.2 Tutkimuksen eteneminen

Kuva 1: Opinnäytetyön toteutus

Yllä on kuvattu opinnäytetyöprosessi. Ensin muodostettiin tutkimuskysymykset, jonka jälkeen perehdyttiin teoreettiseen viitekehykseen etsimällä aiempia tutkimuksia ja interventioita aiheesta. Näin pääsimme muodostamaan haastatteluteemat, joiden avulla ohjattiin haastattelua. Kun haastattelut oli tehty, aineisto litteoitettiin ja analysoitiin. Haastattelun tulokset raportoimme opinnäytetyön kappaleessa 6 Lapsiperheryhmän asiakkaiden käsityksiä kuntouttavasta työtoiminnasta.

5.3 Aineiston hankinta

Haastatteluteemoiksi valikoitui sellaisia hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyviä teemoja, jotka toistuvat työttömyystutkimuksissa usein. Haastatteluteemoiksi muodostuivat osallisuuden kokemukseen liittyviä teemoja, kuten tulevaisuuden orientaatio, työ ja koulutus, työllistymisen esteet, taidot, toimeentulo, onnistumisen kokemukset, vaikuttamisen kokemus sekä sosiaaliset verkostot. Lisäksi haastatteluteemoihin sisällytettiin kohderyhmään tutkimuksissa usein liittyviä teemoja, kuten vanhemmuus, syrjäytyminen, elämänhallinta ja voimavarat.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullista tutkimusmenetelmää käytetään silloin, kun kyseessä on jokin ilmiö, josta on vain vähän tietoa. Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla voidaan teoriaa tarkentamalla saada syvällisempi näkemys ilmiöstä. (Kananen 2010, 41). Laadullinen menetelmä sopii myös siksi, että sen tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa kohdetta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 181-182).

Aineiston kerääminen tehtiin kyselylomakkein ja teemahaastatteluin. Teemahaastattelussa haastattelihoilla on mietittynä valmiiksi joukko haastatteluteemoja, keskustelu on melko vapaamuotoista, kuitenkin niin, että teemat ohjaavat keskustelua (Eskola 2007, 33). Haastattelun teemat (Liite 5) tulevat tutkimuskysymyksistä. Perusteluna teemahaastattelu valinnalle on se, että osallistujajoukko on pieni, vain 5 henkilöä ja haastattelu menetelmänä on joustava. Lisäksi teemoja täydentämään voi tehdä tarkentavia avoimia kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85).

Alkukyselylomakkeella (Liite 1) oli tarkoitus kerätä taustatietoa haastatteluun osallistuvista. Kysyttiin perustiedot (ikä, sukupuoli, perhesuhteet, koulutus, elämän tilanne ja työttömyyden kesto ennen ryhmään osallistumista). Alku- ja loppukyselylomakkeen pohjalta rakennettiin syventävät haastattelukysymykset, jotka teemoitettiin koskemaan hyvinvoinnin eri osa-alueita: osallisuutta, elämäntilannetta, voimavaroja, työn ja perheen yhteensovittamista. Toimari 2 -hanke toteutti alkukyselylomakkeiden tietojen keräämisen. Toimari 2 -hanke oli kysynyt ja saanut osallistujilta suostumuksen haastatteluun. Loppukyselylomakkeella (Liite 2) kerättiin vastaava tieto osallistujilta ryhmän päättymisen aikoihin. Kyselyllä oli tarkoitus tuoda esille, tapahtuiko eri aihealueiden sisällä muutosta verrattuna alkutilanteeseen.

Nauhoitettua aineistoa säilytettiin tutkimuksen ajan salasanalla suojatussa kansiossa ja materiaali tuhoetaan opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen. Puhtaaksi kirjoitettu aineisto säilytettiin salasanalla suojatussa kansiossa tutkimuksen ajan, jonka jälkeen aineisto tuhoetaan. Kirjallinen materiaali säilytettiin lukollisessa kaapissa, johon pääsy on vain tutkijoilla, tutkimuksen jälkeen kirjallinen aineisto jää Toimari 2 -hankkeen käyttöön jatkotutkimusta varten. Haastattelu perustui vapaaehtoisuuteen.

5.4 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen aineistoa voidaan analysoida sisällönanalyysinä, mitä pidetään kvalitatiivisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä. Tässä tutkimuksessa aineistonanalyysi toteutettiin aineistolähtöisenä, jossa tutkimusaineistosta pyrittiin luomaan ehyt teoreettinen kokonaisuus. Tutkittavasta ilmiöstä aiemmin tiedetty ei ollut olennaista analyysivaiheessa tai tuloksissa vaan aineiston pohjalta tehtiin johtopäätöksiä oman ymmärryksen mukaan peilaten tutkimuskysymyksiin. Aineistosta löydettiin teemoja oman ymmärryksen avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103-113.)

Kerätyllä aineistolla on tarkoituksena luoda selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Sisällönanalyysillä hajanainen aineisto järjestetään ja tiivistetään selkeään muotoon, jolla pyritään lisäämään informaatiota tutkittavasta ilmiöstä ja voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.)

Aineiston analyysin ensimmäinen vaihe oli tallennettujen haastatteluiden purku sanelukoneelta ja litterointi. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti Word -tekstinkäsittelyohjelmalla. Haastattelija merkittiin tekstiin kirjaimella H ja tiedonantaja kirjaimella V. Litteroitua aineistoa kertyi analysoitavaksi fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1 yhteensä 34 sivua.

Litteroitu aineisto pelkistettiin eli redusoiitiin karsimalla siitä pois täytesanat ja äännähdykset sekä tutkimuksen kannalta epäoleellinen. Alkuperäisilmaisuihin aloimme luomaan tutkimuskysymyksiä kuvaavia, pelkistettyjä ilmaisuja. Ilmaisut merkittiin käyttämällä Wordin toimintoa yliviivata teksti värjäämällä. Näin erotettiin ne näkyvästi muusta tekstistä. Pelkistetyt ilmaisut kirjoitettiin Exceliin taulukkomuotoon allekkain ja tällä luotiin pohjaa aineiston ryhmittelylle eli klusteroinnille.

Klusterointivaiheessa etsimme pelkistetyistä ilmaisuihin samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia ja nämä ryhmiteltiin omiin samaa ilmiötä kuvaaviin alaluokkiin ja nimettiin luokkien sisältöä kuvaavilla käsitteillä. Ryhmittelyä jatkettiin muodostamalla alaluokista yhdistelemällä isompaa kokonaisuutta kuvaavia yläluokkia. Yläluokkia yhdistelemällä muodostettiin yksi yhdistävä pääluokka. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124-125.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on huomioitava se seikka, ettei etukäteen voida tarkoin määrittää, millaisia tai monta luokkaa analyysissä muodostuu. Tieto tästä tarkentuu prosessin kuluessa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on prosessi, jossa käsitteitä yhdistelemällä saadaan vastaus tutkimustehtävään tulokintojen ja päättelyn avulla. Pyritään ymmärtämään tutkittavien näkökulmasta, mitä asia merkitsevät. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127.)

Aineistosta muodostui pelkistetyistä ilmaisuista 11 alaluokkaa. Luokiksi nimettiin muun muassa kokemus työllistymisestä, tulevaisuuden orientaatio, vanhemmuus, vertaistuki sekä työntekijöiltä saatu tuki. Alaluokista muodostimme kolme yläluokkaa, jotka ovat työ ja koulutus, vaikuttamisen kokemus ja ryhmästä saatu tuki. Näistä yläluokista muodostettiin yksi yhdistävä pääluokka, osallisuus.

6 Lapsiperheryhmän asiakkaiden käsityksiä kuntouttavasta työtoiminnasta

Haastateltavien kokemus työllistymisestä jakautui niin, että osalla oli työkokemusta ennen kuntouttavaa työtoimintaa ja osalla ei lainkaan tai vähän työkokemusta. Osa vastaajista ajatteli, että työllistymiseen voi itse vaikuttaa ja joku taas koki työllistymisen vaikeaksi. Myös haastateltavien kokemus opiskelusta jakautui niin, että osalla oli ammatillinen toisen asteen tai ylioppilastutkinto ja osalla oli opiskelut jääneet kesken peruskoulun jälkeen.

No mie oon tehnyt töitä niinku aina koko ikäni ihan sieltä 15- vuotiasta asti, kesätöitä ja työllistyminen on kiinni ihan itsestään, sitä mieltä mie ite oon.

Työllistymisen esteeksi koettiin enimmäkseen oma tai perheen jäsenen terveys sekä itsetunto ja jaksaminen. Haastateltavat nostivat esiin lisäksi myös olosuhteet eli tukiverkoston puuttuminen, tietämättömyys tuista ja lapsiperheiden palveluista lapsen hoidon järjestämistä ajatellen. Sopivia työpaikkoja koettiin myös olevan liian vähän saatavilla avoimilla työmarkkinoilla sekä palkkatukityön kriteerien täyttyminen koettiin esteeksi työllistymiselle.

Osa haastateltavista koki, että hänellä on vielä annettavaa työelämälle ja osa taas koki, ettei työssä käynti ole mahdollista, elleivät olosuhteet muutu. Opiskelun

aloittamisen haasteeksi koettiin taloudellinen toimeentulo ja opiskelumotivaatio. Haastateltaville selkeästi tärkeimmäksi tavoitteeksi tulevaisuudessa osoittautui kuitenkin ammatin ja oman alan löytäminen.

Jotain siin on niinku tapahtunut siin omassa ajatusmaailmassa semmonen, et hei että miul on vielä annettavaa työelämällekii.

Siis tätä ennen tuntu niinku on ollu noil työpajoil ja muuta ni just tuntu, et mie oon kauheen kaukana ollu niinku työelämästä, mut nyt jotenkii niinku tuntuu, et mie kun oon ollu täs ryhmässä, ni miust työelämä tuntuu jotenkii vähä läheisemmältä.

Osa haastateltavista kokee olevansa hyvä vanhempi ja omaavansa hyvät tiedot sekä taidot vanhemmuudesta. Kuitenkin koetaan, että vanhemmuuteen vaikuttavat rahahuolet, terveys ja itsetunto. Koetaan, että työssä käyvät äidit ovat jotenkin parempia. Jaksaminen yksin lapsen kanssa mietityttää, mutta toisaalta koetaan myös, että vaaditaan itseltä liikaa.

Et sit ehkä varmaa se itsetunto just ku ei oo töissä ja sillee, ni se varmaa tekee, et välil niiku tuntuu, että ollaan huonompia ja et niiku että muut töissä käyvät äidit on niiku ehkä parempia.

Haastateltavat kokivat yksinäisyyden tunteita. Osa haastateltavista oli aktivoitunut pitämään yhteyttä ystäviin ryhmän ulkopuolella ja osalle ryhmä toi kaipaamaansa säännöllisyyttä elämään. Sosiaalinen kanssakäyminen ryhmässä koettiin tärkeänä.

Haastateltavat kokivat vertaistuen ryhmässä monella eri tavalla. Osa koki saavansa tukea toisen kertomuksista ja osa koki voivansa auttaa oman kokemuksen jakamalla. Toisen kokemukset antoivat myös oikeat mittasuhteet omille vaikeuksille sekä herättivät miettimään erilaisia vaihtoehtoja. Toisilta ryhmäläisiltä saatiin myös itseluottamusta.

Ehkä se tulee niist sitten muitten sanomisista, kannustan ja kannustettu ja rohkaistu, et hei ja just niinku sitä siihen työttömän asemaan tullu semmonen uus jotenkin, että ei ajattele et no mie nyt vaan olen työtön vaan. Niin kun täällä nämä

työntekijät sekä sitten ryhmäläiset on auttanut siinä, että hei mie en ole vain työn vaan, vaan ehkä olosuhteitten takia tässä tilanteessa, ei niinkään sen oman niinku valintojen takia pelkästään.

Joo se on ehkä se suurin, että tunnen itseni ihan hyväksi vanhemmaksi, se on se suurin onnistumisen kokemus.

Suurimpana onnistumisen kokemuksena haastateltavat pitivät sitä, että ovat jaksaneet käydä ryhmässä. Onnistumisen kokemuksina haastateltavat pitivät myös sitä, että he saivat ilmaisen ruuan ja positiivisen mielen. Onnistumisena pidettiin myös sitä, että on uskaltanut keskustella ryhmässä sekä työnhakuvalmiudet, kuten työhakemuksen teko ja CV:n teko, onnistuivat ennakkoluuloista huolimatta. Myös muut ICT-taidot kehittyivät ja korttikoulutukset saatiin suoritettua.

Haastateltavat toivoivat ryhmältä enemmän vanhemmuudesta ja lapsista puhumista, vaikka aluksi toivottiin, ettei lapsista puhuta. Perhetyön osuutta ja sisältöä kaivattiin enemmän. Toivottiin osittain toisenlaista sisältöä ryhmään, konkreettista tekemistä tai yritysvierailuja. Haastateltavien mielestä työntekijän omat kokemukset ja kannustaminen koettiin tärkeäksi. Haastateltavat olisivat toivoneet myös konkreettista tukea työn/opiskelun ja perheen yhteensovittamiseksi. Tietoa perhepalveluista ja tuista kaivattiin enemmän.

Mie en tiedä saattaks te nyt kiinni, mitä mie ajattelen mut niinku se, että sittenhän toi Olkkari vois olla semmonen, miulle tulee mieleen, et mis kahvii juodaan ja jutellaan niitä näitä.

Ni sillan, jos se on lähtenyt menee siihen suuntaan, et suuri osa on ollut sitä mieltä, ettei ainakaan lapsista puhuta eikä vanhemmuudesta mutta.

7 Pohdinta

7.1 Tutkimustulokset teorian valossa

Opinnäytetyön ensimmäisen kysymyksen avulla haluttiin saada selville lapsiperheryhmään osallistujan kokemuksia palvelun antamasta tuesta työllistymiseen tai kouluttautumiseen johtavien toimenpiteiden kannalta. Kuinka palvelu on auttanut

asiakasta eteenpäin? Onko ryhmässä ilmennyt jokin hyvä aihe, menetelmä tai yksittäinen toimenpide, joka on jollakin tavalla edistänyt osallistujan orientoitumista kuntouttavan työtoiminnan jälkeiseen aikaan? Millaiseksi asiakas kokee omat vaikutusmahdollisuutensa ja osallisuutensa omassa elinympäristössään?

Tulevaisuuden orientaatio koulutuksen- ja työllistymisen suhteen oli kullakin ryhmäläisellä yksilöllinen, ja ryhmään osallistuminen selkeytti tavoitteita tulevaisuuden suhteen. Tavoitteet olivat hyvin erilaisia: osa halusi jatkaa kuntouttavan työtoiminnan ryhmässä ja osa halusi pian avoimille työmarkkinoille tai opiskelemaan. Ryhmäläiset kokivat hyötyvänsä kouluttautumisen tai työllistymisen suhteen ensisijaisesti konkreettisista toimenpiteistä. Tällaisia olivat muun muassa työnhakuvalmiuksia kehittävät harjoitukset, kuten hakemuksen ja CV:n teko, korttikoulutukset sekä muut ICT-aidot. Toisaalta he, joilla korttikoulutukset olivat jo suoritettuina, kokivat koulutukset turhiksi. Voisi miettiä, millaisista harjoituksista on asiakkaalle hyötyä korttikoulutusten jälkeen.

Asiakkaiden yksilöllinen osaamisen huomioiminen ja monipuolisempi sisällön tarjonta voisivat olla ryhmätoiminnan kehittämiskohteita. Kukaan lapsiperheryhmästä ei työllistynyt avoimille työmarkkinoille ryhmän aikana tai välittömästi sen jälkeen. Kuten Karjalainen & Karjalainen (2011) on esittänyt, että kuntouttava työtoiminta on asiakkaiden mielestä hyvä asia, mutta ei suora väylä työelämään (Karjalainen & Karjalainen 2011, 47-48). Toisaalta täytyy muistaa, että orientoituminen ja resilienssin lisääminen tapahtuu pienin askelin ja yksilöllisesti.

Toisella kysymyksellä pyrittiin selvittämään, kokeeko lapsiperheryhmään osallistuja hyötyvänsä palvelusta vanhemmuuden ja perhe-elämän kannalta. Antaako palvelu asiakkaalle eväitä työn ja perheen yhteensovittamisessa? Antaako palvelu voimavaroja ja edistääkö arjenhallintaa? Onko asiakas kokenut ryhmässä vertaistukea ja onko hän hyötynyt siitä? Mitä asioita asiakas kokee tarpeelliseksi työn ja perheen yhteensovittamisessa?

Opinnäytetyön mukaan lapsiperheryhmä ei tuonut osallistujille konkreettista apua työn- ja perheen yhteensovittamiseksi, mutta hyödylliseksi koettiin toisten osallistujien antama vertaistuki monella tapaa. Myös ohjaajien antama tuki koettiin tarpeelliseksi. Ryhmä toi myös monelle sosiaalisten tilanteiden harjoitusta. Toisaalta

vastaajilla oli hyvin vahva ajatus siitä, että elämäntilanne on nyt tämä, ja eväitä muutokseen ei ole, elleivät olosuhteet jollain tapaa muutu. Ryhmän kehittämis-kohteena voisi olla lähiverkoston puuttuessa tarjottava konkreettinen tuki tai vahvempi ohjaus tuen piiriin muiden toimijoiden kautta.

Ryhmätoiminnassa vertaistuki ja kokemusten jakaminen on tärkeää. Vertaistuksessa yhdistyy samanlainen haasteellinen elämänvaihe tai ilmiö (Jantunen 2010, 86-87). Jantunen kirjoittaa, että sosiaalista tukea yksilö voi saada kolmella tapaa; läheisiltä eli perheeltä tai ystäviltä, tukiverkostolta tai vertaisryhmien jäseniltä. Sosiaalista tukea voi saada vastaavassa tilanteessa olevan kokemuksesta, mutta muiden auttamisesta on hyötyä myös auttajalle. Yksilö voi ymmärtää omaa ongelmaansa paremmin sanoittamalla sen. Toisaalta oman kokemuksen jakaminen sekä vastavuoroisuus ja osallisuus ryhmässä luovat yhteisöllisyyttä. (Jantunen 2010, 91-93.)

Opinnäytetyön perusteella mitään kaiken kattavaa palvelua työn- ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi ei ole, vaan hyöty koostuu pienistä osatekijöistä, jotka ovat jokaisella yksilöllisiä. Raunion (2006) mielestä työelämään integroimisessa tarvitaan yksilöllisempiä, kohdennettuja toimenpiteitä. (Raunio 2006, 83-85).

Kolmannella kysymyksellä oli tarkoituksena selvittää, onko haastateltavan osallisuus lisääntynyt ryhmätoiminnan aikana. Osallisuutta pyrittiin selvittämään kysymyksiin: onko haastateltava kokenut, että voi vaikuttaa enemmän omaan tai perheensä elämään, onko saanut riittävästi tietoa ja onko harrastukset tai sosiaaliset suhteet lisääntyneet ryhmätoiminnan aikana. Pyrittiin myös tarkentamaan, onko varsinaisella ryhmätoiminnalla vai sen ulkopuolisilla asioilla vaikutusta.

Ryhmässä koettiin, että osallisuus lisääntyi sen myötä, että sai oman äänensä kuuluviin ja tuli myös kuulluksi. Lisäksi osallisuutta lisääväksi tekijäksi koettiin ylipäättään ryhmässä käyminen toimintapäivinä, vaikka oma jaksaminen koettiin toisinaan heikoksi. Sosiaalisten suhteiden ei koettu lisääntyneen ryhmän aikana pääsääntöisesti, mutta sosiaalinen kanssakäynti koettiin helpommaksi myös ryhmän ulkopuolella. Tutkimuksessa tuli ilmi, että vastaajien kokema vaikutusmahdollisuus omassa elämässä ei olennaisesti muutu, ellei elämässä tapahdu jotakin

muutosta itsestä riippumattomissa olosuhteissa. Olosuhteiden muuttuminen koettiin ehdottoman tärkeäksi. Voimavarojen koettiin lisääntyneen palvelun myötä. Asiakkaat kokivat pystyvänsä asettamaan omat haasteensa realistisiin mittasuhteisiin vertaistuen myötä. Lisäksi koettiin tärkeäksi se, että lapsiperheryhmä on osa moniammatillista yhteistyötä, jossa toimivat myös aikuissosiaalityön muut palvelut sekä monialainen työllistymispalvelu. Ehdotuksemme onkin, että kuntouttavaa työtoimintaa tukevia palveluita, esimerkiksi lapsiperheille suunnattuja palveluja kehitettäisiin ja tuotaisiin reippaammin mukaan palvelutarjontaan erilaisina yhdistelminä. Kuntouttavan työtoiminnan ryhmän kestoa pidennettäisiin myös tarpeen mukaan.

Ulkopuolinen tuki lapsiperheille eri elämäntilanteissa, työttömyydessä, sairastumisissa tai kriisitilanteissa on tärkeää. Tarpeisiin voidaan vastata yhteiskunnassa esimerkiksi perhepalveluilla, joilla huomioidaan vanhemmuutta voimavarojen tunnistamisen, vuorovaikutuksen tukemisen ja ongelmanratkaisun keinoin. Sosiaalisen tuen tarjoaminen, tiedon lisääminen vertaisryhmissä tai ohjatuissa ryhmissä edistää myös vanhemman riskiä yksinäisyyteen. Ryhmätoimintaan osallistumiseen vaikuttavat osallistujatytyväisyyden lisäksi myös ryhmätilojen sijainti, ryhmän ajallinen kesto ja säännöllisyys ja jäsenten verkostoituminen. (Haaranen 2012, 14.)

Kirjallisuuden perusteella säännöllinen päivärytmi tuo jaksotusta elämään, uutta sosiaalista ympäristöä, mielekästä tekemistä omien voimavarojen mukaan, pientä kohenemista taloudelliseen tilanteeseen, aktiivisuuden sekä osaamisen lisääntymistä sekä työ- ja toimintakyvyn parantumista (Sandelin 2014, 14-16). Kielteisinä kokemuksina asiakkaat ovat tuoneet esille muun muassa, että haluttaisiin yksilöllisempää palvelua, enemmän tietoa palvelujärjestelmästä ja ohjauksesta sekä toiminnan pidempää kestoa (Sandelin 2014, 17-19).

7.2 Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää muiden tutkijoiden ja tutkimusten huomiointia ja tasokkaiden lähteiden oikeaa käyttöä sekä niiden merkintätapaa (Pohjola 2010, 13-17). Vaikka laadullisessa tutkimuksessa on pieni, tarkoin harkittu otanta, niin haastatteluun osallistujilla on paras tieto tutkittavasta asiasta. Tällöin

täytyy noudattaa erityistä varovaisuutta, ettei tieto vääristy. Haastateltavien määrän takia käsiteltävien aiheiden arkaluontoisuus tulee myös ottaa haastattelutilanteessa huomioon. Haastateltavilta pyydettiin kirjallinen suostumus haastatteluun sekä loppukyselyyn vastaamiseen (Liite 3). Toimari 2 -hankkeen henkilökunnalta pyydettiin lupa tulla esittelemään lapsiperheryhmälle opinnäytetyön aihe ja tarkoitus sekä käynnin yhteydessä pyydettiin kirjalliset suostumukset osallistujilta kahtena kappaleena, toinen osallistujalle ja toinen tutkijoille. Henkilökunta sopi haastatteluajat. Haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina.

Tutkimuksessa mukana olevien ihmisten oikeudet ja kunnioittaminen sekä eettisyys otettiin opinnäytetyön tutkimuksessa huomioon siten, että haettiin tutkimuslupaa Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiltä (Eksote) tutkimuslupaprosessin mukaisesti. Haastattelussa kysymykset esitettiin neutraalisti. Tutkimuksesta informoitiin avoimesti kaikille osapuolille. Henkilötietojen käytössä otettiin huomioon henkilötietolaki. Vastauksista ei voida identifioida yksittäistä haastateltavaa. Haastattelun lainauksissa on muutettu erilaisia murre sanoja, josta vastaajaa ei voida näin tunnistaa. Tutkimuksen tarkkaa ajankohtaa ja paikkakuntaa ei ilmoiteta. Työstä ei tällöin selviä, mistä yksittäisestä ryhmästä aineisto on kerätty. Luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä ja näkökohtia pohdittiin jokaisessa opinnäytetyöprosessin vaiheessa ja omaa työskentelyä tulee arvioida kriittisesti.

Litteroitu tutkimusaineisto jää toimeksiantajan käyttöön mahdollista myöhempää pidemmän aikavälin tutkimusta varten. Suosittelemme esimerkiksi toisen opinnäytetyötutkimuksen tekoa, jonka kohteena voisi olla ryhmän tilanteen tutkiminen vuoden kuluttua. Jatkotutkimuksen avulla voidaan saada tietoa lapsiperheryhmän kokemista vaikutuksista pidemmällä aikavälillä sekä tietoa siitä, onko muutos jatkunut ryhmän jälkeen. Tutkimusaineiston jatkokäyttö ja säilytys tapahtuu Eksoten sisäisen ohjeistuksen mukaan. Tallennettu haastatteluaineisto tuhoetaan opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen.

7.3 Prosessin arviointi ja omakohtaisuus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmän osallistujien kokemuksia ryhmämuotoisen kuntouttavan työtoiminnan vaikutta-

vuudesta. Osallistuimme Eksoten Työelämäpalveluiden sosiaalisen työllistämisen ja verkostoyhteistyön yksikön SOTY:n osallisuustyöryhmän kokoukseen. Kokouksessa ilmeni tarve opinnäytetyöhön, jossa selvitetään, kuinka osallistuja kokee saaneensa lapsiperheryhmästä tukea työllistymiseen ja kouluttautumiseen sekä vanhemmuuden ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Yhdeksi osa-alueeksi valikoitui vielä lapsiperheryhmään osallistujan osallisuuden kokemuksen tutkiminen. Tutkimus eteni alusta loppuun suunnitelman mukaan ja aikataulussa.

Omakohtaisiksi tutkimuksen tekee se, että molemmat opinnäytetyön tekijät ovat tehneet sosionomiopintoihin sisältyvää työharjoittelua ohjaajana sekä valmentajana kuntouttavassa työtoiminnassa hankkeessa ja pajoilla sekä se, että molemmat opiskelevat aikuissosiaalityön sosionomiopintoja. Molemmilla on myös kokemusta työn ja perheen yhteensovittamisesta, kuten myös työttömyydestä. Toinen opinnäytetyön tutkimuksen tekijä on aiemmin tehnyt päättötöiden Merkonomien työllistyminen Etelä-Karjalassa sekä Tradenomien työttömyys Etelä-Karjalassa, joka on julkaistu Korkeakoulujen julkaisusarjassa A (Kauranen, T. & Tahvanainen, O. 2015). Opinnot sosiaalityöstä ja työkokemus kuntouttavasta työtoiminnasta sekä vammaisten työtoiminnasta tukevat vahvasti kiinnostusta työllistymiseen liittyviin asioihin perehtymiseen.

Lähdeluettelo

Airio, I. & Niemelä, M. 2013. Työmarkkinatuen saajien koettu terveys ja toimeentulo. Teoksessa Niemelä, M. & Saari, J. (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Tampere: Juvenes Print, 45-46.

Forssén, K. 2017. Katsaus taloudellisen niukkuuden ja suomalaisten lapsiperheiden hyvinvoinnin trendeihin vuosina 1995-2010. Teoksessa Forssén, K., Roinainen, I., Ylinen, S. & Heinonen, J. (toim.) Kohtaako sosiaalityö köyhyyden. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011. 2. painos. UNipress: EU. 122-123.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. 2019. Sosiaalisen yhteistyön ja verkostoyhteistyön yksikkö (SOTY). <http://www.eksote.fi/sosiaalipalvelut/tyoelamapalvelut/soty/Sivut/default.aspx>. Luettu 12.9.2019.

Eskola, J. 2007. 6-8? (Teema) haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki, L., Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi. 33.

Haaranen, A. 2012. Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä. Muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnot. Itä-Suomen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden tiedekunta. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0968-8/urn_isbn_978-952-61-0968-8.pdf. Luettu 12.11.2019.

Hilli, P., Ståhl, T., Merikukka, M. & Ristikari, T. 2017. Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskemasta. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135714/YP1706_Hilliyym.pdf?sequence=2. Luettu 17.10.2019.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna; Kariston Kirjapaino Oy.

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. THL 33/2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1. Luettu 27.3.2019.

Jantunen, E. 2010. Vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana. Teoksessa Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Riika, Latvia. 86, 91, 97.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Juvenes – Print.

Karjalainen, J., Karjalainen, V. 2010. Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa? Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/documents/10531/99473/Raportti%202010%2038.pdf>. Luettu 31.3.2019.

Karjalainen, J., Karjalainen, V. 2011. Kuntouttava työtoiminta kunnissa. Arvioita toiminnan järjestämistavasta ja kehityssuunnasta. THL 49/2011. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80041/c7db7901-6ac7-422b-b09f-b62c88a3737a.pdf>. Luettu 27.3.2019.

Kaskela, R. 2012. Työttömyyden leima ja työllistettävyys. Työttömiä ohjaavien ammattilaisten käsitys vaikeasti työllistyvien työllistävyydestä. Lapin yliopisto. Kuntoutustiede. Pro gradu -tutkielma. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61167/Kaskela.Riitta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 12.11.2019.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001.

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.). 2014 Lapsi-perheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 13.

Paananen, R. & Gissler, M. 2014. Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 208-214.

Perälä, M-L., Halme, N. & Kanste, O. 2013. Johtaminen, palvelut ja lapsiperheiden hyvinvointi. Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus Oy: Tallinna. 128-129.

Pohjola, A. 2010. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, L., Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi. 13-17.

Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ja politiikkaohjelmat. Teoksessa Karjalainen, J., Kokkonen, T., Matthies, A-L, Närhi, K. & Raivio, H. (toim.) Osallisuus – Oikeutta vai pakkoa. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.16. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 7.4.2018.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Gummerus Oy: Vaajakoski. 28, 76, 83, 96, 111.

Roivainen, I. & Jalonen, J. 2017. Köyhyys, palvelujärjestelmä ja yksinhuoltajanaisten kokemukset. Teoksessa Forssén, K., Roivainen, I., Ylinen, S. & Heinonen, J. (toim.) Kohtaako sosiaalityö köyhyyden. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011. 2. painos. UNIpress: EU. 151,169.

Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014. Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 49-50.

Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014. Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 38-50.

Salmi, M., Lammi-Taskula, J. & Sauli, H. 2014. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 86-87.

Sandelin, I. 2014. Kuntouttava työtoiminta asiakkaiden kokemana. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114912/URN_ISBN_978-952-302-154-9.pdf?sequence=1. Luettu 17.9.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019b. Kuntouttava työtoiminta. <https://stm.fi/kuntouttava-tyotoiminta>. Luettu 17.9.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019a. Osallisuuden edistäminen. <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>. Luettu 7.4.2019.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2019a. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. <https://thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja>. Luettu 12.9.2019

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b. <https://thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttava-tyotoiminta/kuntouttavan-tyotoiminnan-sisalto>. Luettu 12.9.2019.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2019c. <https://thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/toimeentuloturva/kustannuskorvaukset>. Luettu 17.9.2019.

Toimari 2 -hanke. 2019. Hankkeen esite 2017-2019.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi. Uudistettu laitos. 85, 103-113, 122, 124-125, 127.

Viholainen, H., Aro, T., Koponen, T., Peura, P. & Aro, M. 2013. Miten oppimisvaikeudet liittyvät syrjäytymiseen. Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus Oy: Tallinna. 88-90.

Liitteet

Liite 1 Toimari 2-hankkeen lapsiperheryhmän alkukyselylomake

31.12.2019

Ryhmämuotoisen kuntouttavan työtoiminnan alkukyselylomake Lapsiperheryhmä

1. Perustiedot

Ikä	alle 25 vuotta
	25 - 29 vuotta
	30 – 39 vuotta
	40 – 54 vuotta
	yli 55 vuotta
Sukupuoli	Nainen
	Mies
Perhesuhteet	yksin asuva
	yksinhuoltaja
	yhteishuoltajuus/lähivanhempi
	vanhempien luona asuva
	avio-/avoliitto, rekisteröity parisuhde
	muu yhteistalous

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Onko puolisisi

työssä

työtön

opiskelija

muu, mikä _____

Huollettavien lasten syntymävuodet

Lapset asuvat

samassa taloudessa

vuoroviikoin toisen vanhemman luona

muualla, missä?

Koulutus peruskoulu

lukio

ammattillinen perustutkinto, mikä?

alempi korkeakoulututkinto, mikä?

ylempi korkeakoulututkinto, mikä?

muu, mikä?

Elämäntilanteesi ennen ryhmään osallistumista

työttömänä työnhakijana kotona

työttömänä työnhakijana työllistymistä edistävässä palvelussa

hoitovapaalla

äitiyslomalla

sairauslomalla

opiskelijana

muu, mikä?

Työttömyyden kesto ennen ryhmään osallistumista kuukausina/vuosina?

2. Millaisena koet oman hyvinvointisi nykyisessä elämäntilanteessasi?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä koet vaikuttavan hyvinvointiisi tällä hetkellä? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan elämäntilanteeseesi?

3. Millaisena koet perheesi hyvinvoinnin tällä hetkellä?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä koet vaikuttavan perheesi hyvinvointiin tällä hetkellä? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan perheesi hyvinvointiin?

4. Millaisena koet osallistumisen ja kuulluksi tulemisen itseäsi koskevissa asioissa?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä koet vaikuttavan osallistumiseesi ja kuulluksi tulemiseesi? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan osallistumiseesi ja kuulluksi tulemiseesi?

5. Millaiseksi koet voimavarasi arjessa selviytymisessä?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä koet vaikuttavan voimavaroihisi arjessa selviytymisessä? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan voimavaroihisi arjessa selviytymisessä?

6. Millaiseksi koet arjenhallintasi nykyisessä elämäntilanteessasi?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä asioiden koet vaikuttavan arjenhallintaasi? Millä tavalla koet itse pystyväsi vaikuttamaan arjenhallintaasi?

7. Millaiseksi koet taloudellisen tilanteesi nykyisessä elämäntilanteessasi?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä asioiden koet vaikuttavan taloudelliseen tilanteeseesi? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan taloudelliseen tilanteeseesi?

8. Millaiseksi koet työelämä- /koulutusnäkymät tulevaisuudessa?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Millaiset jatkosuunnitelmat sinulla tällä hetkellä elämässäsi on? Minkä asioiden koet vaikuttavan niihin? Miten koet itse pystyväsi vaikuttamaan tulevaisuuden näkymiisi?

9. Millaiseksi koet työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen tällä hetkellä?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä asioiden koet vaikuttavan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen? Millä tavalla koet itse pystyväsi vaikuttamaan siihen?

10. Mitä toimintaa toivot lapsiperheryhmän sisältävän?

11. Mitä odotat perhetyöntekijän ohjaukselta?

12. Mitä odotat ryhmämuotoiselta kuntouttavalla työtoiminnalta?

Kiitos kyselyyn vastaamisesta

Liite 2 Toimari 2-hankkeen lapsiperheryhmän loppukyselylomake

31.12.2019

Ryhmämuotoisen kuntouttavan työtoiminnan loppukyselylomake Lapsiperheryhmä

1. Perustiedot

Ikä alle 25 vuotta
 25 - 29 vuotta
 30 – 39 vuotta
 40 – 54 vuotta
 yli 55 vuotta

Sukupuoli Nainen
 Mies

Perhesuhteet yksin asuva
 yksinhuoltaja
 yhteishuoltajuus/lähivanhempi
 vanhempien luona asuva
 avio-/avoliitto, rekisteröity parisuhde
 muu yhteistalous

Onko puolisosi työssä
 työtön
 opiskelija
 muu,
 mikä _____

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Huollettavien lasten syntymävuodet

Lapset asuvat samassa taloudessa
vuoroviikoin toisen vanhemman luona
muualla, missä?

Koulutus peruskoulu
lukio
ammattillinen perustutkinto, mikä?

alempi korkeakoulututkinto, mikä?

ylempi korkeakoulututkinto, mikä?

muu, mikä?

Elämäntilanteesi ennen ryhmään osallistumista

työttömänä työnhakijana kotona
työttömänä työnhakijana työllistymistä edistävässä palvelussa
hoitovapaalla
äitiyslomalla
sairauslomalla
opiskelijana
muu, mikä?

Työttömyyden kesto ennen ryhmään osallistumista kuukausina/vuosina?

2. Millaisena koet oman hyvinvointisi nykyisessä elämäntilanteessasi?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä koet vaikuttavan hyvinvointiisi tällä hetkellä? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan elämäntilanteeseesi?

3. Millaisena koet perheesi hyvinvoinnin tällä hetkellä?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä koet vaikuttavan perheesi hyvinvointiin tällä hetkellä? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan perheesi hyvinvointiin?

4. Millaisena koet osallistumisen ja kuulluksi tulemisen itseäsi koskevissa asioissa?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä koet vaikuttavan osallistumiseesi ja kuulluksi tulemiseesi? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan osallistumiseesi ja kuulluksi tulemiseesi?

5. Millaiseksi koet voimavarasi arjessa selviytymisessä?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä koet vaikuttavan voimavaroihisi arjessa selviytymisessä? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan voimavaroihisi arjessa selviytymisessä?

6. Millaiseksi koet arjenhallintasi nykyisessä elämäntilanteessasi?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä asioiden koet vaikuttavan arjenhallintaasi? Millä tavalla koet itse pystyväsi vaikuttamaan arjenhallintaasi?

7. Millaiseksi koet taloudellisen tilanteesi nykyisessä elämäntilanteessasi?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä asioiden koet vaikuttavan taloudelliseen tilanteeseesi? Miten koet pystyväsi itse vaikuttamaan taloudelliseen tilanteeseesi?

8. Millaiseksi koet työelämä- /koulutusnäkymät tulevaisuudessa?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Millaiset jatkosuunnitelmat sinulla tällä hetkellä elämässäsi on? Minkä asioiden koet vaikuttavan niihin? Miten koet itse pystyväsi vaikuttamaan tulevaisuuden näkymiisi?

9. Millaiseksi koet työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen tällä hetkellä?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Minkä asioiden koet vaikuttavan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen? Millä tavalla koet itse pystyväsi vaikuttamaan siihen?

10. Vastasiko lapsiperheryhmän toiminta odotuksiasi? Vastasiko toiminta tarpeitasi?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Mitä toimintaa olisit toivonut lisää? Miten koet pystyneesi vaikuttamaan toimintaan? Mistä koet hyötyneesi eniten?

11. Miten koit perhetyön osuuden ryhmätoiminnassa?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Mitä olisit toivonut lisää? Mistä koet hyötyneesi eniten?

12. Millaisena koet ryhmämuotoisen kuntouttavan työtoiminnan?

1= erittäin huono

5= erittäin hyvä

1

2

3

4

5

Millä tavalla olet kokenut saavasi ryhmätoiminnasta tukea elämääsi? Millä tavalla ryhmämuotoinen toiminta on tukenut vanhemmuuttasi?

13. Millaisena koet vertaistuen merkityksen ryhmässä?

Millä tavalla olet kokenut saavasi ryhmästä vertaistukea? Millä tavalla vertaistuki on auttanut sinua eteenpäin?

14. Mitä positiivista tai negatiivista muutosta ryhmään osallistuminen on tuonut elämääsi?

15. Suositteletko ryhmätoimintaa tuttavillesi?

Kiitos kyselyyn vastaamisesta

Liite 3 Kirjallinen suostumus haastatteluun

Sosiaali- ja terveystieteiden
Outi Makkonen ja Marko Markkanen

Suostumuslomake

1 (1)

12.1.2020

Kirjallinen suostumus haastatteluun

Annan suostumuksen siihen, että sosionomi (AMK) -opiskelijat Marko Markkanen ja Outi Makkonen haastattelevat minua ESR-rahoitteisen Toimari 2 -hankkeen kuntouttavan työtoiminnan lapsiperheryhmästä tehtävään opinnäytetyöhön. Huhti-kesäkuussa 2019 alkavassa opinnäytetyössä tutkitaan Toimari 2 -hankkeen lapsiperheryhmän kokemuksesta ryhmämuotoisen kuntouttavan työtoiminnan palvelun antamasta tuesta osallistujalle.

Annan tiedonkeräämisen lisäksi samalla myös suostumuksen Toimari 2- hankkeen keräämän alkukyselyn sekä loppukyselyn vastausten hyödyntämiseen opinnäytetyössä sekä tiedonkäsittelyyn analysointia ja raportointia varten. Suostumus tiedonkeruuseen ja tutkimusaineiston hyödyntämiseen on annettu vapaaehtoisesti.

Ennen suostumuksen antamista, minulle on tiedotettu mitä tarkoitusta varten opiskelijat tietoa keräävät. Haastatteluun osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja nauhoitettu haastatteluaineisto sekä muu tutkimusaineisto säilytetään ilman henkilön tunnistetietoja lukitussa kaapissa tai sähköinen aineisto salasanalla suojatussa kansiossa ja tuhoetaan tutkimuksen päättyessä. Käsitelty haastatteluaineisto sekä alku- ja loppukyselylomakkeet jäävät kirjallisena Toimari 2- hankkeen käyttöön jatkotutkimusta varten.

Suostumuslomaketta on laadittu kaksi kappaletta, toinen haastattelutavalle ja toinen tutkijalle.

Aika, paikka ja osallistujan allekirjoitus

Nimenselvennys

Tutkijat: Marko Markkanen, sosionomi (AMK) -opiskelija, Saimaan AMK
marko.markkanen@student.saimia.fi

Outi Makkonen, sosionomi (AMK) -opiskelija, Saimaan AMK
Kouti.makkonen@student.saimia.fi

Liite 4 Haastattelutiedote

Sosiaali- ja terveystieteiden
Outi Makkonen ja Marko Markkanen

Tiedote

12.1.2020

1 (1)

Hyvä osallistuja,

Olemme sosionomi (AMK) -opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä ESR-rahoitteisen Eksoten Toimari 2 -hankkeen kuntouttavan työtoiminnan lapsiperheryhmän kokemuksesta palvelun antamasta tuesta.

Pyydämme teiltä kirjallisesti lupaa erillisellä lomakkeella tiedonkeruuseen haastattelemalla sekä Toimari 2 -hankkeen alku- ja kyselylomakkeella hankitun tutkimusaineiston hyödyntämiseen opinnäytetyötutkimuksessamme. Haastattelut tallennetaan nauhoittamalla. Haastatteluja tehdessämme meitä koskevat samat tietosuojaja- ja salassapitosäännökset kuin työntekijöitäkin. Nauhoitettua aineistoa säilytetään tutkimuksen ajan salasanalla suojatussa kansiossa ja materiaali tuhotaan sen jälkeen. Puhtaaksi kirjoitettu aineisto säilytetään salasanalla suojatussa kansiossa tutkimuksen ajan, jonka jälkeen aineisto tuhotaan. Kirjallinen materiaali säilytetään lukollisessa kaapissa, johon pääsy on vain tutkijoilla, tutkimuksen jälkeen kirjallinen aineisto jää Toimari 2 -hankkeen käyttöön jatkotutkimusta varten. Haastattelu perustuu vapaaehtoisuuteen.

Tutkimuksella on Eksoten eettisen työryhmän puoltava lausunto ja Eksoten tutkimuslupa.

Tutkimusaineistosta kirjoitetusta opinnäytetyöraportista ei pysty tunnistamaan ketään yksittäistä henkilöä. Vastaajan henkilötietoja ei kerätä. Saman vastaajan alku-, loppukyselylomake ja haastatteluaineisto numeroidaan. Anonymiteetti säilyy koko prosessin aikana, eikä kukaan ulkopuolinen voi nähdä aineistoa. Valmis, hyväksytty opinnäytetyö ladataan Theseus.fi tietokantaan, mistä se on vapaasti luettavissa kaikille kiinnostuneille.

Ystävällisin terveisin,

Marko Markkanen, sosionomi (AMK) -opiskelija, Saimaan AMK
marko.markkanen@student.saimia.fi

Outi Makkonen, sosionomi (AMK) -opiskelija, Saimaan AMK
outi.makkonen@student.saimia.fi

Liite 5 Haastattelukysymykset

Sosiaali- ja terveysala
Outi Makkonen ja Marko Markkanen

Teemahaastattelu

1 (3)

12.1.2020

Työllistyminen

1. Minkälaisia kokemuksia sinulla on työllistymisestä?
2. Minkälaiset ajatukset sinulla oli työllistymisestä ennen lapsiperheryhmää?
3. Minkälaiset ajatukset sinulla työllistymisestä on nyt?
4. Oletko kokenut, että voimavarasi (esimerkiksi taloudellinen toimeentulo, tiedot, taidot, terveys, jaksaminen, itsetunto, elämänhallinnan tunne, ajankäyttö) vaikuttavat työllistymiseesi? Millä tavoin voimavarasi vaikuttavat työllistymiseesi?
5. Minkälaista tukea olet saanut työllistymiseen lapsiperheryhmästä?
6. Onko ajatukseesi työllistymisestä vaikuttanut joku työntekijä/kouluttaja/tutustumiskäynti/vertaistuki/mikä?

Kouluttautuminen

1. Minkälaisia kokemuksia sinulla on opiskelusta?
2. Minkälaiset ajatukset sinulla oli opiskelusta ennen lapsiperheryhmää?
3. Minkälaiset ajatukset sinulla opiskelusta on nyt?
4. Oletko kokenut, että voimavarasi (esimerkiksi taloudellinen toimeentulo, tiedot, taidot, terveys, jaksaminen, itsetunto, elämänhallinnan tunne, ajankäyttö) vaikuttavat kouluttautumiseesi? Millä tavoin voimavarasi vaikuttavat kouluttautumiseesi?
5. Minkälaista tukea olet saanut kouluttautumiseen lapsiperheryhmästä?

6. Onko ajatukseesi kouluttautumisesta vaikuttanut joku työntekijä/kouluttaja/tutustumiskäynti/vertaistuki/mikä?

Vanhemmuus ja perhe-elämä

1. Millä tavalla koet, että voimavarasi (esimerkiksi taloudellinen toimeentulo, tiedot, taidot, terveys, jaksaminen, itsetunto, elämänhallinnan tunne, ajankäyttö) vaikuttaa vanhemmuuteen?

2. Millä tavalla koet, että voimavarasi (esimerkiksi taloudellinen toimeentulo, tiedot, taidot, terveys, jaksaminen, itsetunto, elämänhallinnan tunne) vaikuttaa perhe-elämääsi?

3. Oletko saanut lapsiperheryhmästä tukea voimavarojesi lisäämiseen? Minkälaista tukea?

4. Oletko saanut lapsiperheryhmästä apua työn/opiskelun ja perheen yhteensovittamiseksi? Millaista tukea?

5. Onko ajatukseesi vanhemmuudesta ja perhe-elämästä vaikuttanut joku työntekijä/kouluttaja/tutustumiskäynti/vertaistuki/mikä?

Osallisuuden lisääntyminen ryhmätoiminnassa

1. Onko osallistuminen lapsiperheryhmään lisännyt mahdollisuuksiasi vaikuttaa itse työllistymiseesi/kouluttautumiseesi? Mikä ryhmässä hyödyttänyt (joku työntekijä/kouluttaja/tutustumiskäynti/vertaistuki/mikä)?

2. Onko osallistuminen lapsiperheryhmään lisännyt mahdollisuuksiasi vaikuttaa itse vanhemmuuteesi ja perhe-elämääsi? Mikä ryhmässä hyödyttänyt (joku työntekijä/kouluttaja/tutustumiskäynti/vertaistuki/mikä)?

3. Koetko vertaistuen tärkeäksi lapsiperheryhmässä? Millaista tukea olet saanut toi-silta ryhmäläisiltä?
4. Tunnetko koskaan itseäsi yksinäiseksi? Onko lapsiperheryhmään osallistuminen laajentanut sosiaalista verkostoasi? Millä tavalla? Onko lapsiperheryhmään osallistuminen saanut sinut innostumaan uusista harrastuksista tai oletko löytänyt uusia kiinnostuksen kohteita ryhmän aikana?
5. Millaisia onnistumisen kokemuksia olet saanut lapsiperheryhmässä?